«Sahifalar ovozi»

— tarixiy kecha ssenariysi

Tarix — fan kechasi, haftalik va bellashuv

8–11-sinf o‘quvchilari, ustozlar va ota-onalar uchun

Davomiyligi: 40–45 daqiqa atrofida

Bu ssenariy tarixiy kecha bo‘lib, 40–45 daqiqa atrofida davom etadi. Ilm shaharlari zali, Ulug‘bek rasadxonasi haqidagi sahna, mustaqillik va davlat ramzlari lavhasi hamda «Artefaktni tanishtir» o‘yini bor.

Agar ssenariy foydali bo‘lsa, uni hamkasblaringiz bilan o‘qituvchilar guruhlarida ham ulashing. Bayram va tadbirlar uchun yana ko‘plab ssenariylarni baxtiyor.uz saytidan topishingiz mumkin.

Shu to‘plam sahifasi: https://baxtiyor.uz/tarix-ssenariy/

«Senariylar to‘plami» bo‘limi: https://baxtiyor.uz/oqituvchilar-uchun-hamma-narsa/senariylar-to-plami/

«Sahifalar ovozi» — tarixiy kecha ssenariysi

MAQSAD

O‘quvchilarda Vatan tarixiga qiziqish va hurmat uyg‘otish; ishonchli faktlar asosida o‘tmishni jonli, tushunarli qilib ko‘rsatish; tarixni faqat sana yodlash emas, sabab va oqibatni tushunish ekanini anglatish.

ISHTIROKCHILAR

Ikki boshlovchi (8–11-sinf), tarix o‘qituvchisi, «muzey yo‘lboshchilari» (3–4 o‘quvchi), sahna ishtirokchilari, she‘r o‘quvchilar, ota-onalar va mehmonlar.

JIHOZLAR

Zal «kichik muzey» qiyofasida: uchta burchak yoki stend («Ilm shaharlari», «Samarqand va rasadxona», «Mustaqil yurt»), xaritalar yoki stenddagi suratlar (ochiq manbalardan, imzo bilan), ekran, oddiy rekvizitlar (qog‘oz «qo‘lyozma», karton «astrolabiya» yoki globus, kichik bayroq), «Artefakt» kartochkalari.

TADBIR REJASI

Ochilish — 5 daqiqa. Birinchi zal: ilm shaharlari — 8 daqiqa. «Rasadxona kechasi» sahna ko‘rinishi — 9 daqiqa. Ikkinchi zal: mustaqil yurt — 8 daqiqa. «Artefaktni tanishtir» — 7 daqiqa. Yakun — 5 daqiqa. Jami: 40–45 daqiqa atrofida.

O‘QITUVCHI UCHUN ESLATMA

Faqat tekshirilgan faktlarni ishlating. Urush sahnalari, shafqatsizlik yoki noaniq afsonalarni kiritmang. Portret va suratlarni imzosiz ko‘rsatmang. «Artefakt» o‘yinidagi buyumlar — maket yoki kartochka bo‘lsin, haqiqiy muzey ashyosini ruxsatsiz olib kelmang. Musiqa tavsiyasi: kirishda sokin cholg‘u kuy, sahna davomida mayin fon, mustaqillik lavhasida tantanali, ammo baland bo‘lmagan kuy, yakunda madhiya yoki tinch vatan kuylari.

TADBIRNING BORISHI

(Sokin cholg‘u kuy. Zalga mehmonlar o‘tiradi. Uch stend yoritiladi.)

1-boshlovchi: Assalomu alaykum, hurmatli ustozlar, aziz o‘quvchilar, qadrli mehmonlar!

2-boshlovchi: Bugun bu zal — kichik muzey. Bu yerda shovqinli jang yo‘q, lekin ovoz bor: kitobning, o‘lchovning, bayroqning ovozi. Kechamizning nomi — «Sahifalar ovozi».

1-boshlovchi: Tarix — faqat o‘tgan kunlar ro‘yxati emas. U bizga kimligimizni tushuntiradi. Shuning uchun sana aytganda, uning ortidagi insonni ham eslaymiz.

1-LAVHA. BIRINCHI ZAL. «ILM SHAHARlari»

2-boshlovchi: Birinchi zalga marhamat. Bu yerda shaharlar ilm bilan yashagan.

1-yo‘lboshchi: Buxoro yaqinidagi Afshona qishlog‘ida 980-yili Abu Ali ibn Sino tug‘ilgan. Uning «Tib qonunlari» asari asrlar davomida ko‘p mamlakatlarda darslik bo‘lgan. U shifokor, faylasuf va olim edi.

2-yo‘lboshchi: Xorazm esa ikki buyuk nomni bergan. IX asrda Muhammad ibn Muso al-Xorazmiy algebra asoslarini yozgan. X asr oxirida tug‘ilgan Abu Rayhon Beruniy esa Yerning o‘lchamini aniqlashga, xalqlar va fanlar haqida asarlar bitishga ulgurgan. Ilm bir shaharning devori ichida qolmagan — u kitob orqali yo‘l yurgan.

1-o‘quvchi (she‘r):

Ilm uyi Buxoro,
Har toshi hikmat, ma‘no,
Xorazmning savlat-u
San‘atiga tasanno.

(Halima Xudoyberdiyeva, «Yurt madhi» she‘ridan)

1-boshlovchi:

Bu zalning darsi oddiy: buyuklik — shovqinda emas, mehnatda.

2-LAVHA. «RASADXONA KECHASI» SAHNA KO‘RINISHI

2-boshlovchi: Endi ikkinchi zal — Samarqand. XV asr. Rasadxona yonida ustoz va shogird suhbatlashadi. Bu sahna — tasavvur, lekin undagi faktlar haqiqiy.

(Mayin kuy. Ikkita o‘quvchi: Ustoz va Shogird. Orqada osmon yoki yulduz tasviri bo‘lishi mumkin.)

Shogird: Usto, kechasi sovuq. Yulduzlarni nima uchun shuncha aniq o‘lchaymiz? Ular bizdan uzoq-ku.

Ustoz: Uzoq narsani o‘lchash — yaqinni tushunish uchun. Mirzo Ulug‘bek shu yerda rasadxona qurdirdi. Uning «Ziji jadidi Ko‘ragoniy» asarida mingdan ortiq yulduzning o‘rni qayd etilgan. Bu ish ko‘z bilan taxmin qilib bo‘lmaydi. Bu — sabr.

Shogird: Ulug‘bek amir ham, olim ham ekan-da?

Ustoz: Ha. U 1394-yili tug‘ilgan, Amir Temur nabirasi. Lekin shu kechada uning unvoni emas, o‘lchovi muhim. Aniq o‘lchov yolg‘onni ko‘tarmaydi.

Shogird: Temur esa Samarqandni poytaxt qilgan, shundaymi?

Ustoz: Shunday. Amir Temur 1336-yili Kesh — hozirgi Shahrisabz — yaqinida tug‘ilgan, 1405-yili O‘trorda vafot etgan. Samarqanddagi Go‘ri Amir, Bibi-Xonim jome masjidi, Shahrisabzdagi Oqsaroy — shu davrning toshga bitilgan izlari. Lekin tosh ham, zij ham bir narsani aytadi: iz qoldirish uchun mehnat kerak.

Shogird: Men ham bir iz qoldirmoqchiman. Avval esa o‘lchashni o‘rganaman.

Ustoz: Barakalla. Tarixni sevganning birinchi ishi — aniqlikni sevmoq.

(Ta‘zim. Qarsaklar.)

3-LAVHA. IKKINCHI ZAL. «MUSTAQIL YURT»

1-boshlovchi: Uchinchi zal — yaqin tarix. 1991-yil 31-avgustda O‘zbekiston mustaqilligi e‘lon qilindi. 1-sentabr — Mustaqillik kuni.

3-yo‘lboshchi: Mustaqil davlatning o‘z ramzlari bo‘ldi. Davlat bayrog‘i 1991-yil 18-noyabrda, Davlat gerbi 1992-yil 2-iyulda, Davlat madhiyasi 1992-yil 10-dekabrda qabul qilindi. Madhiya matni Abdulla Oripovniki, kuyi Mutal Burhonovniki. Asosiy Qonun — Konstitutsiya 1992-yil 8-dekabrda qabul qilingan.

2-boshlovchi: Bu sanalar yodlash uchun emas, mas‘uliyat uchun. Bayroq, gerb va madhiya — yurtning ovozi. Ularni hurmat qilish — o‘tmishni ham, kelajakni ham hurmat qilish.

(Qisqa suhbat. Ona va o‘g‘il 1991-yil yozining oxirini eslaydi. Bu lavha tasviriy, lekin sanalar aniq.)

O‘g‘il: Ona, mustaqillik nima bo‘ladi endi? Hammasi o‘zgaradimi?

Ona: Ba‘zi narsalar o‘zgaradi. Lekin o‘zgarishning o‘zi yetarli emas. Endi bu yurtning ishi — bizning ishimiz. Darsingni yaxshi o‘qi, tilini, tarixini bil. Mustaqillik — bayram ham, mas‘uliyat ham.

O‘g‘il: Men tarixni unutmayman. Va‘da beraman.

Ona: Unutmaslik — yodlash emas, to‘g‘ri tushunish, farzand.

2-o‘quvchi (she‘r):

Inson qalbi bilan hazillashmang Siz,
Unda millat yashar, unda til yashar.
Unda ajdod faxri yashaydi so‘zsiz,
Unda istiqomat qiladi bashar.

(Abdulla Oripov, «Inson qalbi» she‘ridan)

4-LAVHA. «ARTEFAKTNI TANISHTIR»

1-boshlovchi: Endi sizlar ham yo‘lboshchi bo‘lasiz. Kartochkada bir «artefakt» bor. Jamoa uni tanishtiradi: bu nima, qaysi davr yoki hodisa bilan bog‘liq, nima uchun muhim.

O‘yin qoidasi: 5–6 ta kartochka. Ishtirokchi 30–40 soniyada gapiradi. Aniq fakt uchun olqish, noaniq gapni esa o‘qituvchi muloyim tuzatadi.

(Kartochkalar namunasi.)

— «Zij» kitobi. (Ulug‘bekning yulduzlar jadvali.)

— Bibi-Xonim masjidi tasviri. (Samarqand, Temur davri.)

— Davlat bayrog‘i. (1991-yil 18-noyabr.)

— «Tib qonunlari». (Ibn Sino.)

— Registon ansambli. (Ulug‘bek, Sherdor va Tillakori madrasalari; ansambl asrlar davomida shakllangan.)

YAKUN

2-boshlovchi: Bugun sahifalar ovoz chiqardi. Biz jangni emas, ilmni, o‘lchovni va mustaqillik mas‘uliyatini eshitdik.

Tarix o‘qituvchisi: Tarixni sevmoq — uni bezash emas, uni to‘g‘ri tushunish. Ertaga darsda ham shu savolni bering: «Bu voqea nima uchun bo‘ldi va bizga nima o‘rgatadi?»

1-boshlovchi: Kechamiz yakuniga yetdi. Vatan tarixi sizning xotirangizda tinch, aniq va hurmat bilan yashasin. Barchangizga rahmat!

(Tantanali, sokin kuy. Mehmonlar stendlar bilan tanishadi.)

KECHADAN KEYIN

Stendlarni bir necha kunga qoldiring, kichik sinflar ham ko‘rsin. Har bir sinfdan «bir artefakt — bir insho» (10–12 gap) so‘rash mumkin. Manbasiz rasm va noaniq afsonalarni ko‘rgazmaga qo‘shmang.